

Вважаємо, що саме такий підхід до вивчення трилогії Уласа Самчука «Волинь» є дієвим і забезпечує вивчення літератури рідного краю як «підручника життя» з урахуванням пріоритетності загальнолюдських цінностей і духовно-ціннісних підходів до шкільного вивчення творчості Уласа Самчука.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. URL: <https://cutt.ly/MJohEVv>
2. Література рідного краю. 5-11 класи: хрестоматія. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 600 с.
3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. Kyiv: Litera LTD, 2019. S. 208. URL: <https://cutt.ly/QJrBeU7>.
4. Нова українська школа. Poradnik dla vchytelja. URL: <https://cutt.ly/FJy0o7G>.
5. Самчук У. Волинь. Роман у 3-х ч. Т. 1. Київ: Дніпро, 1993. 574 с.
6. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України 19.02.2021 р. № 235). Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>.

Юзва Юлія,
студентка групи СОУМА-22,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
Науковий керівник –
Скуратко Тетяна Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

**ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ
ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ УЛАСА САМЧУКА
НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ**

Сьогодні, у час героїчної боротьби українського народу за право бути, пріоритетним завданням Нової української школи є зосередженість на формуванні національно-патріотичної свідомості школярів. Вважаємо, що у час воєнного лихоліття саме патріотичне виховання дітей та молоді в системі української освіти на усіх її рівнях (від дошкільної до вищої) повинно бути першочерговим. Формування ціннісного ставлення школярів до рідного народу, своєї Батьківщини, державних символів, мови, історії, літератури, культури, людей праці – одне із основних завдань літературної освіти. Важлива роль у цьому контексті відводиться урокам літератури рідного краю, адже саме на них діти знайомляться з творчістю митців свого краю, які самовідданою працею і безмежною любов'ю до усього рідного прислужилися своєму народові у формуванні його самосвідомості.

Відповідно до програми регіонального курсу «Література рідного краю», у школах Тернопільщини вивчається творчість Уласа Самчука – великого українця, видатного письменника ХХ століття, мемуариста, публіциста, редактора, журналіста, громадсько-політичного діяча 30-80-х рр. ХХ ст., лауреата Української Могилансько-Мазепинської Академії Наук, члена уряду Української народної республіки на вигнанні, члена Об'єднання українських письменників «Слово», «Гомера ХХ століття». За словами Н. Бернадської, «постать Уласа Самчука у вітчизняному письменстві унікальна» [2, с. 171].

Улас Самчук «репрезентує покоління, яке уціліло у виразах двох воєн, яке наполегливо шукало відповіді на питання про причини національних невдач і драм, про секрети національного характеру, про шляхи становлення національної самосвідомості» [3, с. 172]. Отже, художня творчість митця є дієвим засобом на ниві формування національно-патріотичної свідомості дітей та молоді, що у наш час є надважливим завданням в системі літературної освіти школярів.

Відповідно до програми регіонального курсу «Література рідного краю» (керівник авторського колективу – Н. Ліщук; рекомендовано управлінням освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації для

використання в навчально-виховному процесі закладів освіти області), творчість Уласа Самчука вивчається на уроках літератури рідного краю у 6 класі (Життєпис Уласа Самчука. Дитячий світ мрій і фантазій допитливого хлопчика-романтика Володька (перший розділ трилогії «Волинь»)) та 11 класі (Улас Самчук. «Волинь» (уривки)).

Трилогія «Волинь» Уласа Самчука «дихає» любов'ю до рідного краю, людей праці, рідної природи, культури, історії свого народу. Вивчення на уроках літератури рідного краю в 6 класі першої частини трилогії «Волинь» – «Куди тече та річка» варто розпочати із культурно-історичної довідки «Дермань – цариця волинських сіл». Погоджуємося із авторами хрестоматії «Література рідного краю» (Н. Біловус, Л. Боруцька, М. Кондирєва), що, ознайомлюючи учнів із малою батьківщиною Уласа Самчука, варто зачитати уривок із трилогії «Волинь»: «Дермань. Це дуже простора і дуже барвиста казка. Вже здалека розгортається вона цілими милями вправо і вліво, вже здалека виринають із землі, то знов десь зникають золоті хрести її церков. Уже здалека цілими натовпами облягають зо всіх сторін краєвиди, і горе вам, чоловіче, коли ви не митець, не поет або принаймні не звичайний фотоаматор з яким-небудь «Кодаком» на через пліч. Все то кидається на вас хижо зо всіх боків, ніби зграя звірів, і хоч-не-хоч ви здаєтесь. Зупиняєтесь, знімаєте капелюх і глибинно вітаєте цю царицю волинських сіл» [1, с. 533]. Варто також, на наш погляд, розповісти школярам про Літературно-меморіальний музей видатного українського письменника та громадського діяча Уласа Самчука в Дермані, який відкрився в 1995 році за фінансової підтримки торонтівського товариства «Волинь» (Канада). Цікавою була б, на наше переконання, і онлайн-екскурсія музеєм, який, до речі, знаходиться у Дерманській гімназії, де свого часу (1917-1920 рр.; чотирикласна школа при Дерманській семінарії) навчався Улас Самчук.

Контекстуально прочитуючи з шестикласниками частину «Куди тече та річка», варто обговорити такі питання: Від імені кого ведеться розповідь? Як проводили вільний час Хведот і Володько? Як стосунки були між членами

родини? Які вчинки Володька ви підтримуєте, а які засуджуєте? Чому перша частина трилогії має саме таку назву? Якими були погляди батька на виховання дітей? Чому батько не покарав дітей за мандрівку вздовж ріки? Доцільно також звернути увагу школярів на елементи народної педагогіки у творі.

Своєрідним підсумком, на нашу думку, було б залучення школярів до творчої роботи, наприклад, скласти умовне інтерв'ю з Уласом Самчуком про його трилогію «Волинь», або ж записати репортаж з уявного літературного свята, приуроченого пам'яті митця чи відкриттю пам'ятника цьому письменникові. Цікавою була б і творча робота «Яким виріс Володька із «Волині» Уласа Самчука?». В 11 класі при вивченні уривків із трилогії «Волинь» варто зосередити увагу учнів на жанрово-композиційній структурі твору. Тут важливо, на наш погляд, з'ясувати, що об'єднує романи «Куди тече та річка», «Війна і революція», «Батько і син» в роман-трилогію «Волинь»? Доцільно, на нашу думку, також було б проаналізувати автобіографічні елементи у творі.

Отже, у час воєнного лихоліття літературна освіта школярів, на наше переконання, повинна базуватися на основах національно-патріотичного виховання, а художня творчість Уласа Самчука є добрим матеріалом для прищеплення юним українцям на уроках літератури рідного краю дієвої любові до усього свого, рідного.

Список використаних джерел

1. Література рідного краю. 5–11 класи: хрестоматія. Тернопіль: Мандрівець, 2011. 600 с.
2. Самчук У. Марія: повість. 2-ге вид. Київ: Знання, 2013. 176 с.
3. Самчук У. Волинь. Роман у 3-х ч. Т. 1. Київ: Дніпро, 1993. 574 с.
4. Пінчук С. Жанрові особливості самчукових романних трилогій. *Українська література. Улас Самчук* / авт.-упоряд. А. Жив'юк, Н. Паскевич. Київ, 2001. С. 60. (Усе для школи. 11 кл.; вип. 2).
5. Шевчук В. Улас Самчук та його Волинська сага. *Українська мова і*

література в школі. 1992. №11-12. С. 30-32.